

SİRİHİNDİ

(bk. İMÂM-ı RABBÂNÎ).

SİRİDERYAOrta Asya'nın
en büyük akarsularından biri.

Tanrı dağlarından kaynağını alan Narinderya ile Karaderya'nın birleşmesi sonucu meydana gelir. Bu iki kol arasında kalan kesime Türkçe'de "iki su arası" anlamına gelen Farsça Miyân-Rûdân adı verilmiştir. Nehrin, kökeni ve anlamı bilinmeyen adı Sir'in (Siri) ise Plinius'un kullandığı Silisle aynı kelime olduğu kabul edilmektedir. Eski Türkler'in Yıncügüz, Moğollar'ın Gul Serikun ("soğuk ırmak", Kazvî'nî'de Gul Zeryûn), Grekler'in Yaksartes, Romalılar'ın Oxus ("boğa", Türkçe Ügüz'den) ve Araplar'ın Seyhun dedikleri nehir ayrıca çevresindeki başlıca şehirlerin adlarıyla da anılmıştır. Siriderya'nın belli başlı kolları olarak Çirçik, Keles ve Aris sayılabilir.

Siriderya'nın boyu olarak kabul edilen 2865 kilometrelik uzunluk, Narinderya ile Karaderya'nın Özbekistan'da birleştiği noktadan döküldüğü Aral gölüne kadar olan mesafedir. Siriderya eskiden tamamen Sovyetler Birliği sınırları içerisinde kalırken günümüzde birkaç ülkeyi ilgilendiren bir nehir durumuna gelmiştir. Kaynakları Kırgızistan sınırları içinde bulunan nehir, önce Özbekistan, ardından Tacikistan ve daha sonra tekrar Özbekistan sınırları içinde akar; böylece aynı ülkeye iki defa girmek suretiyle dünya nehir coğrafyasının (potamoloji) ender örneklerinden birini meydana getirir. Özbekistan'ı terkettikten sonra Kazakistan topraklarına geçen nehrin bütün çığırının en büyük kısmı bu ülke sınırları içerisinde. Suyun en büyük debisi de Fergana havzasından çıkışında kaydedilmiştir (730 m³/saniye); Aral gölüne yaklaştığı kesimlerde ise su miktarı düşer (430 m³/saniye). Burada dünyanın başka bölgelerindeki nehirlerin aksine suyun gittikçe azalması dikkat çeker. Bunun başlıca etkenleri kar ve buzullarla beslenen bol sulu kollarının sadece yukarı kesiminde bulunması, çöl bölgelerini kat ederken şiddetli buharlaşmanın etkisiyle su kaybetmesi ve Sovyetler zamanında açılan pek çok kanal sebebiyle geniş pamuk ve piriç tarım alanları için sularının aşırı miktarda kullanılmasıdır. Nehrin sularındaki aşırı kullanim son yıllarda Aral gölünün küçülmesine de sebep olmuştur.

İnsanoğlunun yaşadığı ve uygarlığın yükseldiği en eski bölgelerden biri olan Siriderya havzasının iskân ve kültür tarihi açısından önemi eski çağlardan beri süregelmektedir. Milâttan önce III. binyılın başlarında Mezopotamya uygarlıkları gibi kadim iki nehir arası uygarlığının izlerini taşıyan bu bölgede Elam ve Sumerler'i anımsatan ve dilleri yapı itibarıyla Sumerce'ye benzeyen kavimler, Ortaçağ'da ise Oğuzlar yaşıyordu (ayrıca bk. MÂVERAÜNNEHİR). Nehrin delta kesimindeki Cankentkale harabelerinin ait olduğu sanılan Yenikent gibi şehirlerin İslâm döneminde mi yoksa Gök-türk döneminde mi kurulduğu meselesi Barthold ile Tolstov arasında tartışma konusudur (Esin, s. 65). Siriderya'nın orta mecrasındaki Süt kent, bir cuma camisi etrafında gelişen İslâm şehirlerinin en tipik örneklerinden birini teşkil eder (a.g.e., s. 159).

Türk edebiyatının en önemli eserlerinden olan Dede Korkut hikâyelerinin Siriderya kıyılarında cereyan etmesi ve Ahmed Yesevî'nin kurduğu Yeseviyye tarikatının ilk önce bu nehrin çevresinde gelişmesi, Siriderya havzasının kültür tarihi açısından önemini ortaya koyan başlıca örneklerdir. Gerçekten Türk devlet ve hanlıkları buralarda kurulmuş, büyük düşünürler ve önemli eserler burada ortaya çıkmıştır. Amuderya boyunca Buhara, Semerkant gibi kültür merkezleri; Siriderya boyunca büyük âlim Fârâbî'nin doğduğu yer olan Otrar, Cend, Aşnas, Karnak, Özkent, Sığanak (Sığnak, Suğnak), İsficâb (Sayram), Üsrûsene, Yesi, Savran (Sabran, Sepren), Barçınlîkent (Barçkend), Yenikent (Yengikent), Süt kent gibi Türk şehir yerleşimlerinin başlıca bölgesi burası olmuştur. Türk yurdu olarak tanımlanan bölge tarihi İpek yolu güzergâhı üzerindedir. Bölgenin tarihi ve kültürel önemi Eskiçağ tarihçileri ve İslâm müellifleri dışında yakın zaman araştırmacılarının eserlerinde de ele alınmış olmakla beraber tarihî araştırmalar henüz yeterli değildir. İskit, Hun, Kanglılar ve Oğuz gibi Türk kavimlerinin ana yurdu olarak "Kent Türkleri" tanımlamasının da işaret ettiği üzere yerleşik Türk kültürünün sahillerinde mekân bulduğu Siriderya, Türk kültür tarihinin önemli arkeolojik merkezlerinden biridir.

X. yüzyılda Siriderya'nın, sularının hızlı aktığı ve kışın donduğu yukarı kesimleri hariç gemiciliğe elverişli olduğu bilinmektedir. Rus yönetimi döneminde 1982 yılına kadar nehrin aşağı kısmında gemi işletmeciliği yapılıyordu ve "Aral gölü donanması" gemilerinin demirleme yeri Ka-

zalinsk kasabası limanıydı. Günümüzde kayıklarla yürütülen küçük çaplı bir ulaşım hizmeti sürdürülmektedir. Siriderya'nın ve kollarının sularından tarımda faydalanılması daha çok yapımı XIX. yüzyılda gerçekleştirilen çok sayıdaki kanalla mümkün olmuştur. Sulama kanallarının tarihini Ortaçağ'a kadar indiren bilgiler sadece bir tek kaynakla sınırlıdır. Bu sebeple kanalların eskildiği görüşü fazla inandırıcı bulunmamaktadır (İA, X, 567).

BİBLİYOGRAFYA :

Talip Yücel, *Asya Coğrafyası I*, Ankara 1960, s. 165, 181; S. P. Tolstov, *Po drevnim deltam Oksa i Yaksarta*, Moskva 1962; V. L. Şults – R. Maştarov, *Orta Asya Hidroğrafisi*, Taşkent 1969; Emel Esin, *İslâmiyetten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslâma Giriş*, İstanbul 1978, s. 25, 65, 159, 179; Dâna Moldabayeva, "Sir Derya Havzasının Türk Tarihindeki Yeri ve Önemi", *Bilgi: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, sy. 35, Ankara 2005, s. 1-16; W. Barthold, "Sir-Derya", *IA*, X, 566-568; a.mlf. – [C. E. Bosworth] – Catherine Poujol, "Sir Darya", *EI*² (Fr.), IX, 684-686.

ABDULLAH MUHAMMEDCANOV

SİRKAT

(bk. HIRSIZLIK; İNTİHAL).

SİROZ

(bk. SEREZ).

SİSAMEge denizinde
Yunanistan'a ait bir ada.

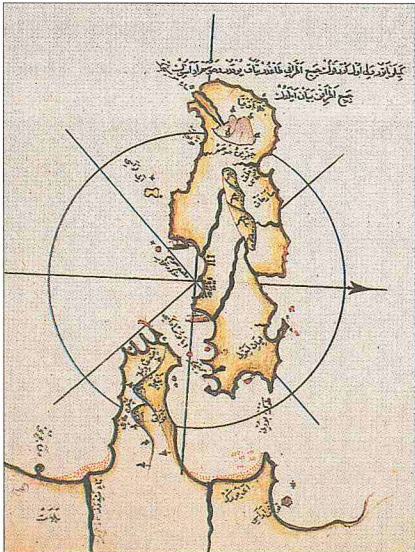
Ege denizinin güneydoğusunda Rodos, Midilli ve Sakız'dan sonra dördüncü büyük ada olan Samos'un Türkçe adıdır. Türkiye sahillerine yakın adalar arasında yer almakta olup Kuşadası kıyılarına 1,2 mil mesafededir. Yüzölçümü 476 km², uzunluğu doğu-batı istikametinde 50 km., genişliği kuzey-güney yönünde en fazla 19 kilometredir. En yüksek yeri batı tarafına yakın Kerkis (Kerketeus) tepesidir (1434 m.). Türk kaynaklarında Sisam, Susam, Arap coğrafyacıları tarafından Sâmü, Sâm, Sâmîs / Şâmîs şeklinde zikredilmiştir. Yapılan kazılarda Sisam adasının İstanbul ve Anadolu kıyılarıyla doğrudan ilişkili olduğunu gösteren, erken dönem Bizans İmparatorluğu'na ait (IV ve VII. yüzyıl) tarihî eserler tesbit edilmiştir.

Adadaki yerleşme tarihi antik dönemlere kadar iner. Erken Neolitik çağa ait kalıntılara Tiganion Limanı civarında rastlan-

miştir. Milâttan önce XI. yüzyılda İyonlar'ın yerleştiği ada milâttan önce 540'ta Polykrates'in yönetiminde gelişme gösterdi. Daha sonra Persler'in, Spartalılar'ın, Atina'nın idaresine girdi. Romalılar tarafından serbest bölge konumu kazandı. Bir ara Bergama krallarının denetimine bırakıldı. Ardından Bizans idaresi kuruldu. VII ve XI. yüzyıllar arasında, 665-666, 892-893, 911-912 ve 1027 yıllarında dört defa Arap saldırısına uğradığına dair bilgiler vardır. Selçuklu Emîri Çaka Bey (Tzaches) 1088'den 1091'e kadar adaya hâkim oldu. 1093'te Tiganî'deki kaleyi tahkim eden Bizanslı General Ioannis Doukas tarafından geri alındı. XII. yüzyılda Arap coğrafyacısı Şerîf el-İdrîsî, Sisam'ı pek çok koyun ve sığır sürüsü olan şirin bir yer olarak tasvir eder.

1205'ten 1225 yılına kadar Sisam adası Latinler'in (Flandersli Baldwin) işgalinde kaldı. XIV. yüzyılın ilk yarısında Aydınoğlu Umur Bey adaya saldırılar düzenledi. 1304-1329 ve 1346-1475 yılları arasında Sakız adasındaki Cenevizliler'in (Maona) mülkiyetine girdi. 1420'de Uralı Börklüce Mustafa, Sisam'ın Ortodoks hristiyan lideriyle dostluk ilişkileri kurdu. Adanın 1475'ten sonra terk edildiği görüşü ilk defa Jerosme Justinian tarafından açıklanmış ve daha sonraki bilim adamlarınca da kabul edilmiştir. Bu varsayımına göre Sisamlılar farklı yerlere dağılmış ve pek çoğu Cenovalılar'la birlikte Sakız adasına gitmiştir.

Pîrî Reis'in *Kitâb-ı Bahriyye* adlı eserinde Sisam adasını gösteren harita (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 2612, vr. 94*)

Sisam adası, 1479 yılında orada bir kale yaptıran ve nüfus sayımını yeniden düzenleyen Fâtiş Sultan Mehmed tarafından fethedildi. II. Bayezid, 1483'te tamamen siyasi gerekçelerle Rodos şövalyeleliğiyle yaptığı görüşmeler esnasında kardeşi Cem Sultan'la ilgili olarak kaleyi yıktırdı. Ada XVI. yüzyıl boyunca Osmanlılar'ın hâkimiyetindeydi. Kalenin yıkılması daha ziyade adanın sivilleştirilmesi amacına yönelik olarak görülebilir. Fâtiş Sultan Mehmed'in yaptırdığı kalenin II. Bayezid tarafından yıkılmasıyla ilgili bu bilgi Pîrî Reis'in yorumuna dayanır. Pîrî Reis ayrıca Sisam adasının ağaçlık ve av için uygun olduğunu, denizcilerin ağaçları kesip kereste elde etmek maksadıyla buraya geldiklerini, kuzeydeki Ahırlı Limanı'na (Vati) demirlediklerini yazar. Rivayete göre Kaptanıderyâ Kılıç Ali Paşa, Sisam adasının bu durumundan çıktığı bir av partisinde haberdar olmuş ve 1562'de adayı kendisine özel mülkiyet şeklinde hibe ettirmiştir. Ancak 1570-1587 yılları arasında adaya iskân başlayınca bu mülkiyet vakfa dönüştü. Sisam'dan elde edilen vergi geliri Kılıç Ali Paşa'nın Tophane'de yaptırdığı caminin bakım masrafları için ayrıldı. J. Georgi-renes'e göre devlete ödenen haraç dışındaki diğer bütün vergiler vakfa aktarıldı.

Cizye defterlerine göre XVII. yüzyılın ilk yarısında adada yirmi yerleşme yeri vardı, toplam nüfus 1060 ile 1230 hâne dolayındaydı (yaklaşık 5000-6000 kişi). Georgi-renes adada on altı yerleşim birimi ve 1200 hâne bulunduğunu kaydetmiştir. Bu rakamlar XVII. yüzyılın son çeyreğine kadar adada 6000 dolayında nüfusun varlığına işaret eder. Seyyah J. P. Tournefort ise (1702) yirmi yerleşim biriminde 12.000 kişinin yaşadığını yazar. Pek çok yerleşim biriminin adı Anadolu kıyılarından (Urla kazasından) ve Midilli adası gibi komşu bölgelerden gelen göçmenlerin varlığını doğrular.

Sisam'ın ekonomisi XVII ve XVIII. yüzyıllarda adayı ziyaret eden yabancı seyyahların anlattığı gibi tarıma (tahıl, üzüm, zeytin, sebze, meyve) dayanmaktadır. Adanın üzüm bağları ve zeytin bahçeleri üzerinde giderek gayri resmî ticarî gelişmeler meydana geldi. Bu süreç netice itibariyle adanın ekonomisini bu ticarete kaydırıldı ve burayı özellikle XVIII. yüzyılda Ege denizinde gelişen ticarî ilişkiler ağına soktu. Ticaret filoları kırmızı misket şaraplarını, kuru üzümü, zeytin ve keresteleri Karadeniz'in, Anadolu'nun, Yunanistan'ın, Orta ve

Batı Akdeniz'in, Kıbrıs ve İskenderiye'nin limanlarına taşımaya başladı. Bu dönemde manastırlar taşınmaz mülkiyetlerini artırdı. Adanın merkezi Hora'daki birkaç Türk memurundan başka adada yaşayan müslüman bulunmamakta ve rivayetlere göre bu durum, Kılıç Ali Paşa tarafından müslümanların adaya dâimî yerleşimini yasaklama biçimindeki Sisamlılar'a verilen bazı imtiyazlardan kaynaklanmaktaydı.

Sisam adası XVII. yüzyıldan itibaren korsan saldırılarından çok acı çekti ve ahali si içerilere doğru sığınma ihtiyacı duydu. 1771 ve 1774 yılları arasında ada Rus işgali altındaydı. XVIII. yüzyılın sonlarına doğru ve XIX. yüzyılın ilk dönemlerinde Sisam'daki sosyal hayat, Fransız İhtilâli'nin (1789) genel ilkelerinden etkilenmiş biçimde Karmaniolo ve Kalikantzaro grupları arasında şiddetli çatışmalarla bozuldu. Gemi kaptanları, denizciler ve tüccarlar baskıcı toplumsal otoriteyi yıkmayı amaçlayan devrim hareketinin arkasındaki esas güçtü. Sonunda Karmaniolo üstünlük kurdu ve ada Lykourgos Logothetis liderliğinde Yunan ihtilâline toptan katıldı.

Sisam adası 1828 yılında 19.356 kişilik bir nüfusa sahipti. 10 Aralık 1832 tarihinde Batılı büyük devletlerin baskısı altında kalan Osmanlı hükümeti Sisam adasının özerkliğini kabul etti ve burası vasaal bir prenslik haline getirildi. Osmanlı hükümeti, 1850'lerde adanın iç nizamını düzenleme hakkını bir fermanla otuz yedi üyeden oluşan meclise bıraktı. 1832'deki özerklik fermanında yer alan "asker bulundurma" ibaresine bu defa yer verilmedi ve burada dâimî şekilde asker bulundurmak için hazırlık yapıldı. İki bölük İzmir'den bir gemiyle adaya sevkedildi. Böylece adada 120 yerli jandarmaya karşılık 150 kadar Osmanlı muhafızı yerleşti. Merkez de Hora'dan Vati'ye (Vathy) taşındı. 1834'ten 1913 yılına kadar ada kendisine önce otuz yedi, daha sonra kırk üyenin yardımcı olduğu Ortodoks bir vali tarafından yönetildi.

Adanın dış işlerinde Osmanlılar'a bağlılığı sürüyordu, ancak kendi bayrağı ve koruyucu güçlerin himayesinde iç işlerinde tamamen bağımsız durumdaydı. Adanın 1864'teki nüfusu 33.996 olarak tesbit edilmiştir. 1834'ten itibaren göreve gelen Sisam beyleri / prensleri şunlardır: Stephanos Vogoridis (1834-1850), A. Kallimachos (1850-1854), Ionnis Gikas (1854-1858), Miltiadis Aristarchis (1859-1866), Pavlos Mousouros (1867-1873), Konstantinos Adosidis (1873-1874), Alexandros Karatheodoris (1885-1893), Georgios Berovitz (1894-

1895), Stephanos Mousouros (1896-1897), Konstantinos Vaianis (1898-1901), A. Mavrogenis (1901-1903), Ioannis Vithynos (1904-1906), Konstantinos Karatheodoris (1906-Temmuz 1907), Georgias Ph. Georgiadis (Temmuz-Aralık 1907), Andreas Kopasis (1908-1912). Prenslik yönetimi altında ticaret gelişti, ihracat şarap ve tütün de içine alıyordu. Fransa, İngiltere ve Almanya'ya gizli biçimde yollanmaktaydı. XIX. yüzyılın sonlarında adada dikkat çekici kültürel ve entelektüel gelişmeler oldu. Balkan savaşları sonunda Sisam adası Yunanistan ile birleşti (11 Kasım 1912).

Bugün zeytin, pamuk, tütün ve meyve üretimiyle dikkati çeken Sisam adası ayrıca turistik bir özelliğe de sahiptir. Ahikerya (Ikheria) ve Furni (Phournioi) adalarıyla birlikte bir idarî bölge (nomos) oluşturur. 2001 yılında Sisam şehrinin (Vati / Vathy) nüfusu 12.500, Sisam adasının 37.000, Sisam nomosunun (Sisam + Ahikerya) 44.000'dir. Kuşadası'ndan günlük işleyen birkaç seferle deniz yoluyla kolayca ulaşılabilen Sisam adasının görülmeye değer pek çok yeri vardır. Bunlar arasında antik kent, kente su taşıma amaçlı, milattan önce VI. yüzyıldan kalma tünel, Hera tapınağı, herkesin Türkçe konuştuğu Karaveli köyü, Yenikarlovası balıkçı kasabası sayılabilir.

BİBLİYOGRAFYA :

J. Georgirenes, *A Description of the Present State of Samos, Nicaria, Patmos and Mount Athos*, London 1678, s. 1-53; E. Stamatiadis, *Samiaka*, Samos 1881-87, I-V; N. Vatin, "Deux îles à la dérive: Samos et Icaria entre 1475 et 1572", *Studies in Ottoman History in Honour of Professor V. L. Ménage* (ed. C. Heywood – C. Imber), İstanbul 1994, s. 339-349; A. Savvidis, "Provlimate shetika me tis musulmanikes epidromes sti Samo kata ton Mesaiona (17-19os aionas)", *Samos apo ta Byzantina hronia mehri simera*, Atina 1998, s. 151-171; S. Laiou, "Othomanika eggrafa pu adoron tin istoria tis Samou, 1581-1648", *a.e.*, I, 194-208; Evangelia Balta, "Açıl Susam, Açıl", *Osm.Ar.*, sy. 19 (1999), s. 9-81; Ali Fuaat Örenç – Andreas Kopasis, "The Prince of Samos", *a.e.*, sy. 20 (2000), s. 305-311; J. H. Mordtmann – [B. Darkot], "Sisam", *IA*, X, 712-714; S. Soucek, "Sisâm", *EP* (İng.), IX, 679-680.

EVANGELIA BALTA

SÎSÂNİYYE

(السيسانية)

Sis ve Sîsân adıyla da anılan ve Mecüsîliği yeniden şekillendirmeye çalışan İranlı din reformcusu Bihâferîd b. Mâhfervedîn'in (ö. 131/748-49) taraftarlarına verilen ad (bk. BİHÂFERİD b. MÂHFERVEDÎN).

SİSKA

Hırvatistan'da bir şehir.

Zagreb'in 50 km. güneydoğusunda Sava, Kupa ve Odra nehirlerinin birleştiği yerde bulunan Siska / Sissek, Osmanlı kaynaklarında Siska, Hırvatça kaynaklarda Sisak şeklinde geçer. Buranın milattan önce IV. yüzyılda Scordisci olarak bilinen Kelt asıllı topluluklar tarafından kurulduğu üzerinde durulur. Daha sonra sırasıyla Roma (bu dönemde Segestica, ardından Sciscia), Avarlar, Hırvatlar, Macarlar (Ssziszeg) ve Avusturyalılar'ın hâkimiyetine girdikten sonra 1918'de Yugoslavya'ya dahil olmuş, ardından Hırvatistan'ın sınırları içinde kalmıştır. Günümüzde bir endüstri şehri (metalürji ve petrol rafinerisi) olup 1961 yılındaki nüfusu 26.647, 2001'deki nüfusu 52.236'dır. Sisk-Moslavina bölgesinin merkezidir.

Siska, Osmanlı tarihinde Bosna Beylerbeyi Telli Hasan Paşa kumandasındaki Osmanlı birliğinin burada Habsburg-Hırvat güçleri karşısında uğradığı yenilgi ve bunun sonucu çıkan Osmanlı-Habsburg uzun savaşları dolayısıyla tanınmıştır. Siska'nın tarihî açıdan önemi XVI. yüzyılın sonlarında Osmanlı fetihleri sırasında işgal ettiği mevken dolaydır. Osmanlı ilerleyişine karşı 1540-1550 arasında burada üçgen planlı muhkem bir kale inşa edilerek güçlendirildi. Böylece Hırvat müdafaa hattının ana merkezi özelliği kazandı. Osmanlılar güney sınırlarına (Lika ve Dalmaçya) 1527'de ulaşmışlardı, kuzey sınırlarında ise 1552'de kontrol kurabilmişlerdi. Fakat henüz mahallî Hırvat güçlerinin koruduğu Una ile Kupa arasındaki merkezî bölgede direniş sürüyordu ve burası iyi bir savunma hattı oluşturuyordu. Bosna eyaleti valileri, Zrinski (Zrinoğlu) ailesinin elinde bulunan bu zengin tarım ve maden bölgesine yönelik sürekli akınlarda bulunuyordu. 1591'de aradaki ateşkese rağmen Bosna Valisi Telli Hasan Paşa (Predojević) bu yöne doğru akın ve fetih faaliyetlerine hız verdi. Osmanlılar, Kupa nehrinin sağ kıyılarında kadar hâkimiyet sahalarını genişlettiler. 1592'de Hasan Paşa, Siska yakınlarındaki Yenihisar'ı (Petriňa) inşa ettirdi ve Una üzerindeki Bihaç'ı aldı. Ancak Siska'ya yönelik iki hücumdan bir netice elde edemedi. 15 Ramazan 1001'de (15 Haziran 1593) üçüncü defa takriben 20.000 kişilik ordusuyla Siska kalesi önlerine gelen Hasan Paşa 19 Haziran'da kaleyi kuşattı. Yardıma gelen 8000 kişilik Habsburg-Hırvat kuvvetleri Kupa nehrinin kenarında kuvvetlerini ikiye ayırmış olan Hasan Paşa'yı bozguna uğrattı. Eggenberg ve Erdödy ku-

mandasındaki birlikler karşısında çekilme-ye çalışan Hasan Paşa ve askerlerinin çoğu nehirde boğuldu. Bu gelişme üzerine Koca Sinan Paşa'nın ısrarıyla 1593 yılında Habsburglar'a savaş ilân edildi ve savaş 1606 Zitvatorok Antlaşması'na kadar sürdü. Bununla birlikte Osmanlılar iki ay sonra Siska'yı ele geçirdiler (24 Ağustos 1593). Kale içine askerî birlik yerleştirildi, bir sancak beyi tayin olundu ve bir cami inşa edildi. Ancak bir yıl sonra Habsburg-Hırvat birliklerinin buraya doğru harekâtı üzerine Osmanlı garnizona kaleyi boşalttı (1594 sonbaharı), Siska bir daha da ele geçirilemedi. Evliya Çelebi 1071'de (1660) gördüğü Siska'nın birkaç defa el değiştirdiğini ve tahribata uğradığını, ancak Avusturyalılar tarafından yeniden inşa edildiğini yazar (*Seyahatnâme*, V, 513-515).

BİBLİYOGRAFYA :

Peçuylu İbrâhim, *Tarih*, II, 128-129; Kâtib Çelebi, *Fezleke*, I, 10-12; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, V, 513-515; Naîmâ, *Tarih*, I, 79-81; J. Kolaković, *Sisak u obrani od Turaka: 1591-1593*, Sisak 1967; Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj Carevini*, Zagreb 1994, s. 24-25; *Sisačka Bitka*, Zagreb-Sisak 1994, s. 286; J. Buturac, "Sisačka Gospoštija", *Prvoj polovici XIX Stoljeća*, *Arhivski ujesnik* (Zagreb 1960), s. 289-351; V. Blašković v.dğr., "Sisak", *Enciklopedija Jugoslavije*, Zagreb 1968, VII, 200-202; A. Popovic, "Siska", *EP* (İng.), IX, 681.

NENAD MOAČANIN

SÎSTAN

(سیستان)

Günümüzde

bir kısmı İran, bir kısmı Afganistan sınırları içinde kalan tarihî bölge.

Orta Farsça'da "sakaların ülkesi" anlamındaki sakastân kelimesinden gelen Sistan Arapça'ya Sicistan şeklinde geçmiştir. Bölge Horasan'ın gününde yer almasından dolayı başta *Şâhnâme* olmak üzere bazı eski metinlerde Nîmrûz (gün ortası, öğle) adıyla zikredilmiştir. Sistan'ın doğu sınırını Ortaçağ'da zaman zaman Kandehar'a kadar uzanmıştır. Şehrisuhte ve Kûhîhâce'de bulunan harabeler Sistan'da yerleşik hayatın oldukça eskilere dayandığını göstermektedir. Bölge daha sonra sırasıyla Pers, Part, Sâsânî devletlerine bağlanmış ve İran'ın doğu sınırını oluşturmuştur. İslâm fetihleri sırasında Arap ordularının önünden kaçan son Sâsânî hükümdarı III. Yazdicerd, Kirman'dan Sistan'a gitmiş, ancak burada tutunamayıp Horasan'a geçmek zorunda kalmıştır.

Sistan'ın idarî merkezi Zereng (Zereng) 23'te (644) Âsım b. Amr ve Abdullah b.